

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ

СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Факультет психології, політології та соціології
Кафедра психології

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
КРУГЛОГО СТОЛУ

**«СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

Видавництво
«Юридика», 2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

Цільмак Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Геращенко Олександр Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гурін Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Джежик Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Самара Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов Вячеслав Абдуллайович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Юлія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори.

С 916 Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів Круглого столу присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.) / за заг. ред. М. Р. Аракеляна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 160 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

ISBN 978-617-8182-85-4

DOI <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Круглого столу «Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи» присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.).

УДК 159.98:340(049.2)

Фартух Олена Олегівна,
магістрант ОП «Психологія»
факультету психології політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: кандидат політичних наук, доцент
Шмаленко Юлія Іванівна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ АДАПТАЦІЇ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Проблема психологічної адаптації особистості в екстремальних умовах набуває особливої актуальності в контексті сучасних викликів, з якими стикається українське суспільство. Військові дії, техногенні катастрофи, природні лиха та інші кризові ситуації вимагають від особистості мобілізації адаптаційних ресурсів та активізації механізмів психологічного захисту.

Аналіз наукових джерел дозволяє визначити основні психологічні особливості особистості, які сприяють успішній адаптації в екстремальних умовах. До них належать: високий рівень стресостійкості, розвинена емоційно-вольова регуляція, адаптивні копінг-стратегії, здатність до швидкого прийняття рішень, розвинені комунікативні навички та лідерські якості. Особливе значення має нервово-психічна стійкість як базова характеристика, що визначає надійність діяльності в екстремальних умовах.

Механізми психологічної адаптації в екстремальних умовах включають когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти. Когнітивні механізми забезпечують оцінку ситуації, прогнозування її розвитку та пошук оптимальних рішень. Емоційні механізми відповідають за регуляцію психоемоційного стану та подолання негативних переживань. Поведінкові механізми реалізуються через вибір адекватних стратегій поведінки та способів взаємодії з оточенням.

Важливу роль у процесі адаптації відіграють копінг-стратегії як специфічні способи подолання стресових ситуацій. Конструктивні копінг-стратегії включають: планування вирішення проблеми, пошук соціальної підтримки, позитивну переоцінку ситуації. Неконструктивними вважаються стратегії

уникнення, агресивні реакції та надмірне занурення в негативні переживання.

Процес психологічної адаптації до екстремальних умов має свої закономірності та етапи. На початковому етапі відбувається мобілізація психофізіологічних ресурсів організму, активізація механізмів саморегуляції. Другий етап характеризується формуванням нових поведінкових патернів та способів реагування на стресори. На третьому етапі відбувається стабілізація психоемоційного стану та закріплення адаптивних форм поведінки.

Особливе значення в процесі адаптації має феномен психологічної стійкості, який забезпечує збереження ефективності діяльності в умовах стресу. Психологічна стійкість формується на основі індивідуально-типологічних особливостей особистості та розвивається в процесі набуття досвіду подолання складних ситуацій. Важливими компонентами психологічної стійкості є емоційна врівноваженість, толерантність до невизначеності, здатність зберігати самоконтроль в стресових ситуаціях.

У контексті адаптації до екстремальних умов важливу роль відіграє феномен посттравматичного зростання, який проявляється у позитивних особистісних змінах, які відбуваються внаслідок подолання травматичного досвіду: переоцінка життєвих цінностей, посилення відчуття власної сили, поглиблення міжособистісних стосунків.

Значну роль у процесі адаптації відіграє соціальна підтримка, яка виступає важливим ресурсом подолання стресу. Наявність надійних соціальних зв'язків, можливість отримати емоційну підтримку та практичну допомогу суттєво підвищують адаптаційні можливості особистості. При цьому важливим є не тільки наявність підтримки, але й суб'єктивне сприйняття її доступності та ефективності.

Аналіз літератури також вказує на важливість розвитку резильєнтності як здатності успішно адаптуватися до несприятливих умов. Резильєнтність формується на основі особистісних ресурсів та захисних факторів, включаючи оптимізм, самоефективність, здатність до саморегуляції та конструктивного переосмислення досвіду.

Таким чином, психологічні особливості особистості та механізми її адаптації в екстремальних умовах являють собою складну систему взаємопов'язаних компонентів, що забезпечують збереження психологічного благополуччя та ефективності діяльності в стресових ситуаціях. Розуміння цих механізмів та особливостей має важливе значення для розробки ефективних стратегій психологічної підтримки осіб, які перебувають в екстремальних умовах, та створення програм розвитку їх адаптаційного потенціалу.

Ключові слова: психологічні особливості, особистість, адаптація, екстремальні умови.

Keywords: psychological features, personality, adaptation, extreme conditions.

Фартух Олена Олегівна ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ АДАПТАЦІЇ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ	124
Цимбал Аліна Юріївна РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ФОРМУВАННІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ.....	127
Цільмак Олена Миколаївна ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ.....	131
Чачко Світлана Леонідівна ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ КУРСАНТІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННИХ ЗАГРОЗ В УКРАЇНІ	134
Чередник Катерина Віталіївна СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ КОНФЛІКТНИХ ВІДНОСИН У ПІДЛІТКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	137
Чумаченко Васирина Ігорівна ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ У ВИРОБНИЧИХ КОЛЕКТИВАХ	141
Шмаленко Юлія Іванівна КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК БАЗОВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНОГО ПСИХОЛОГА.....	144
Ягодкін Вадим Вікторович, Дудник Руслан Миколайович ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПСИХОЛОГА В УСТАНОВІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ.....	147